

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 260. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992358486672/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

han kan gøre Et og ogsaa kan gøre noget ganske Andet, lige modsat; i Livet er det Lediggangens Tilbagevej — thi den der gaar ledig, gaar tilbage — Tilbagevejen til den nydende Ørkesløshed; i Videnskaben er den Tilbagevejen til den uvilkaarlige Tro, hvilken Tro af Schlegel atter bestemmes som Religion, hvilken Religion atter føres tilbage til Catholicisme. Hvad Natur og Historie angaar, er den Tilbagevejen til det paradisiske Ur-folks Tilstand.^{*)} Saaledes forstaas det ud fra selve Romantikens Grundtanke — Tilbagevejen —, at endog den himmelstormende *Lucinde* som alle Romantikernes øvrige Himmelstormerier ikke fik det ringeste praktiske Udslag.

VI

Man træffer altsaa i *Lucinde* som i en Nød alle de Læresætninger, der senere i Romantikens Historie udfoldes og oplyses ved Eksempler. I en Afhandling som den om *Vekseldriften af Æstetikeren i Baten-Eller* er Lediggangen sat i System: «Man paatage sig aldrig nogen Kaldsforretning. Gør man det, saa bliver man en slet og ret Peter Flere, en lille bitte Tap med i Statslegemets Maskine; man ophører selv at være Drifts-Herren . . . Om man end afholder sig fra Kaldsforretninger, bør man dog ikke være uvirksom, man lægge Vægt paa al den Beskæftigelse, der er identisk med Ørkesløshed . . . I Vilkaarligheden ligger hele Hemmeligheden. Man tror, det er ingen Kunst at være vilkaarlig, og dog hører der et dybt Studium til at være vilkaarlig saaledes, at man ikke selv løber vild deri, at man selv har Fornøjelse deraf . . .»

Ørkesløshed, Vilkaarlighed, Nydelse! det er Trekløveret. Man finder det overalt paa den romantiske Mark. I en Bog som Eichendorffs *Das Leben eines Taugenichts* er Ørkesløsheden forædlet og forherliget i Heltens Person. Og Formaaalsløsheden, det er et Hovedpunkt, som man fremfor Noget ikke maa overse. Formaaalsløsheden, det er et andet Udtryk for den romantiske Genialitet. «At have Hensigter, at handle efter Hensigter og kunstigt væve Hensigter sammen med Hensigter til nye Hensigter, denne Uvane er saa dybt indgroet i det gudlignende Menneskes

^{*)} A. Ruge: *Gesammelte Schriften* I. 328 ff.

taabelige Natur, at han ordenlig maa sætte sig det for og gøre sig det til Hensigt, naar han engang vil bevæge sig helt frit, uden al Hensigt, paa den indre Strøm af evigt flydende Billeder og Følelser . . . o! det er sandt og vist, min Veninde, Mennesket er af Naturen et alvorligt Bæstie» (Julius til Lucinde).

Selv den strengt kristelige Kierkegaard siger i Anledning af disse Udsagn: »For ikke at gøre Schlegel Uret maa man erindre de mange Forkertheder, der havde indsnæget sig i saa mangfoldige Livsforhold og navnlig været utrættelige i at gøre Kærligheden saa tam, saa vel afrettet, saa slæbende, saa dorsk, saa nyttig og brugbar som noget andet Husdyr, kort sagt saa uerotisk som muligt . . . Der er en saare indskrænket Alvorlighed, en Hensigtsmæssighed, en ussel Teleologi, hvilken mange Mennesker dyrker som en Afgud, der kræver enhver uendelig Stræben som sit retmæssige Offer. Kærligheden er saaledes Intet i og ved sig selv, men bliver først Noget ved den Hensigt, hvormed den indordnes i den Smaalighed, der gør Furore paa Familiernes Privatteater.» Man tør maaske slutte, at disse Udtryk af Kierkegaard om den taume, velafrettede, dorske og nyttige Husdyr-Kærlighed har kunnet finde særlig Anvendelse i Tyskland, der paa den Tid sikkert var den gammeldags Kvindeligheds Sæde. Tiecks satiriske Udfald i hans Lystspil sigter undertiden i lignende Retning. Saaledes beklager i hans *Tommeliden (Däumling)* en Ægtemand sig over sin Kones evindelige Strikkelyst, for hvilken han ikke har Ro, et Motiv, som næsten kun kan forstås i Tyskland, hvor Damerne den Dag idag indfinder sig med Strikketøj i Haanden endog paa offentlige Steder, som f. Eks. i Dresden ved Koncerterne paa den Brühl'ske Terrasse. Hr. Semmelziege siger hos Tieck:

Huslig Bekymring optog hendes Sind for stærkt,
Rengøring, Porellanet, smudsigt Tøj til Vask.
Naar jeg om evig Eiskovs Hid til hende kvad,
Børstens haurfagre Bræt hun tog udi sin Haand
for Faug at børste af mit Frakkeskød i Mag.

Dog havde gerne Alt jeg taalt nadtagen Et,
at ude, hjemme, hvor hun stod og hvor hun gik,
selv i Concert, naar Tonevrimlen bruste sødt,